

SEDEMDESET LET BIBLIOTEKE SAZU

Drago Samec

PRIMOŽ RAMOVŠ: BIBLIOTEKA JE MOJ OTROK

Zapis po magnetofonskem posnetku

Prvi upravnik Biblioteke SAZU Primož Ramovš se je v letu 1995 v intervjuju spominjal prehojene poti in razvoja Biblioteke, vzporedno pa tudi svoje poti z njo. Posebej je izpostavil svoj pogled na pomen zamenjave publikacij s tujino. Beseda pa ni tekla le o Biblioteki, saj je akad. Ramovš vzporedno govoril tudi o razvoju Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

The Library is my Child

The first head of the SASA Library Prof. Primož Ramovš in his interview in 1995 looks back upon the beginning and growth of the Library and on his own work there. In particular, he expressed his view of the importance of exchange of publications with other libraries and spoke about the development of the Slovenian Academy of Sciences and Arts too.

Akademik in profesor Primož Ramovš (1921–1999) je bil zaposlen v Biblioteki od leta 1945, leta 1952 pa je postal upravnik Biblioteke do upokojitve leta 1987.

Po upokojitvi je skoraj vsak dan prihajal v čitalnico Biblioteke pogledat časopise.

Prošnji, če bi nekaj časa poklonil obuditvi spomina na pretekle čase Biblioteke, se je odzval in si za to rezerviral dva popoldneva, v ponedeljek, 20., in v četrtek, 23. februarja 1995. Pogovor je potekal v novo pridobljeni čitalnici Biblioteke. Spomini na težke začetke so mu živo vreli na plan, le redko sem mu pomagal držati nit pripovedi.

*Akademik in profesor Primož Ramovš
(1921–1999)*

Zapisati sem poizkusil tudi njegov tako značilen način govora, po katerem ga vsi, ki smo ga poznali, še posebej pomnimo.

Sem Primož Ramovš, bivši upravnik te Biblioteke. Podajam svoj memento, kako se je oblikovala naša Biblioteka.

Na Biblioteko SAZU sem čustveno navezan. To je pač moj otrok. Tako kot moje skladbe. Kot ima vsaka mama do svojega otroka posebno čustveno nagnjenje, tudi meni ni bilo vseeno, kaj se z Biblioteko dogaja.

Diplomiral sem leta 1941 na Akademiji za glasbo iz kompozicije in mislil, da bo moj poklic profesor na glasbeni akademiji. Bil sem mlad, saj sem z dvajsetimi leti že diplomiral.

Potem sem bil še na tečaju in dve leti na privatnem dopolnilnem študiju v Italiji, dve leti v Ljubljani, nekaj časa tudi brezposeln, eno leto pa sem bil pri domobranski godbi, vse do zloma v maju 1945. Po osvoboditvi sem bil tri mesece zaprt kot vojni ujetnik, potem pa uradno oproščen. Iz zapore sem prišel 10. avgusta 1945. Na Akademiji za glasbo so bila vsa mesta zasedena. Kot politično osumljenemu, čeprav oproščenemu, ne bodo šli na roke, Akademija pa je potrebovala nove uslužbenca.

Akademija je bila še vedno v povojih. Med vojno je komaj životarila, predsednik je bil Milan Vidmar, moj oče pa glavni tajnik. Edina redna uslužbenca

na Akademiji sta bila kot najstarejša uslužbenka Nada Jessetova, tajnica predsedstva, in dr. Leo Baebler kot upravni direktor.

Prostori Akademije so bili le v drugem nadstropju Novega trga 3, spodaj pa je bila še Kmetijska družba.

Uslužbenca sta delovala v sobi sedanje tajnice glavnega tajnika, v sobi levo je bil predsednik, desno glavni tajnik.

Kot tretji uslužbenec Akademije sem bil nastavljen jaz, predsedstvo in predsednik Vidmar sta me sprejela, ker smo se vsi poznali, saj so med nami vladali familiarni odnosi. Tako sem s 1. septembrom 1945 nastopil mesto arhivarja.

Medtem ko sem bil v vojski (1946–1948), pa se je Kmetijska družba izselila in Akademija je dobila vso stavbo na Novem trgu 3.

Že leta 1946 so izpeljali akcijo, da bi Akademija dobila celo stavbo, saj so v pritličju prodajali kmečke pridelke in so v akademijski veži ljudje v vrsti stali za krompir. Prišla je ruska delegacija in šla mimo čakajoče vrste, 'babe' pa so hotele delegacijo sklofutati, ker so šli naprej. Oni so šli v drugo nadstropje. 'Vsak lahko reče, da gre v drugo nadstropje,' so vpile.

Tudi zato sta se moj oče in Kidrič trudila, da bi dobili celo stavbo, da delegacijam ob obisku ne bo treba spet mimo razburjene vrste. Od Kmetijske družbe je ostala edino hišnica Gobčeva, ki je bila pri hiši pred nami vsemi, na Akademijo pa je bila sprejeta za menoj. Tako smo dobili celotno stavbo in od poletja leta 1948 smo začeli adaptirati drugo nadstropje za nove prostore, pod streho sploh ni bilo nič. Adaptacija traja še v današnje dni.

Na mestu sedanje dvorane sta bili tedaj dve sobi. Dvorana je bila dodelana do skupščine, ko je bil v novembru 1948 za častnega člana izvoljen Tito. Kjer je danes telefonska centrala, je bil tedaj Kemični inštitut. Vprašali so se, kaj pa če bo Tito hotel iti v Kemični inštitut. A OZNA je rekla: »Ne bo šel!« Bali so se, da bi kaj eksplodiralo.

Akademiki so bili v glavnem univerzitetni predavatelji starega kova. Ne politični, ampak pravi znanstveniki, ki jih lahko daš v katero koli akademijo na svetu. In OZNA se jih je bala. Ker to so bili samo znanstveniki, za politiko se niso brigali, brigali so se le za svojo stroko. In s tem so vzbujali nezaupanje pri OZNI, pri ljudeh, ki so se spoznali samo na politiko. Vse se je treslo od strahu, da ob Titovem obisku ne bi odneslo bajte. Strah ima velike oči.

OZNA je povsod samo strah videla, ti stari akademiki, Ušeničnik, Lukman, Polec, Lajovic ali Hadži, pa so živeli samo za svojo stroko.

Par dni za 'titovščino', kot smo temu dogodku rekli, je moj oče zbolel za trombozo, in vem, da se je pojavilo mnenje, da so ga 'zagiftali'. Češ, sedaj te ne

rabimo več, ker si 'titovščino' speljal. Pa ni bilo nič res. Zdaj lahko prvič povem, da sem prepričan, če moj oče takrat ne bi umrl, bi ga zaprli. Moj oče pojma ni imel o politiki, saj se je bavil le s filologijo in živel le za Akademijo. Njemu je šlo za ugled Akademije, ti ljudje pa tega niso razumeli. Mislili so, da je ugled Akademije to, da se prikloniš politiku do tal. Partija je vodja in predsednik Akademije se mora klanjati in narediti, kar partija hoče. Moj oče pa je delal, kar je bilo dobro za Akademijo in s tem je postal eo ipso neke vrste sovražnik države.

Spomnim se, da je imel tri tedne po očetovi smrti Boris Kraigher, takratni notranji minister, politični govor¹ in je povedal, da je Akademija pripravljala padec slovenske države. Akademija je tedaj res morala imeti ugled, če so ji pripisovali tako moč.

Tudi mene so zasliševali takrat na Povšetovi, to je bilo jeseni 1952, po očetovi smrti, ko je bil Šolar² že zaprt. Trdili so, da je Akademija pripravljala politično odcepitev Slovenije od Jugoslavije. Tampon 'podonavska država'. Spraševali so me, kaj smo doma govorili o politiki, pa o pripravah, da spodnesejo Slovenijo in Jugoslavijo. Trdili so še, da smo se v Biblioteki zbirali na političnih sestankih. »Ne,« sem rekel, »čisto nobenega političnega sestanka nikoli v Biblioteki ni bilo.«

Kaj je bilo s Šolarjem, ne vem, ampak to mojega očeta ni popolnoma nič 'tangiralo', niti ne Akademije. Moj oče je Šolarja ščutil kot znanstvenika, ni pa ga brigalo, kaj kot politik dela, cenil ga je kot znanstvenika.

Spraševali so me še, kako da se ne zanimam za politiko. Sploh niso mogli razumeti, da sem komponist, pa bibliotekar.

S 1. septembrom 1945 sem torej nastopil mesto arhivarja. Zahtevali so fakultetno izobrazbo, priporočljiva je bila filozofska fakulteta, a z glasbeno akademijo sem ustrezal, čeprav so se na seji predsedstva spraševali, ali bom zmogetl opravljati arhivarsko delo. Nisem pa bil daleč od filozofske fakultete, saj sem študiral še geologijo.

¹ Navedba se nanaša na govor Borisa Kraigherja, objavljenega v Ljudski pravici, 1952, št. 41 (11. 10.), str. 2: »V zvezi s tem bi se dotaknil nekaterih vprašanj naše borbe proti raznim klerikalnim, lahko bi rekel, skoraj belogardističnim reakcionarnim tendencam, ki so se še ohranile v našem družbenem življenju in katerih nosilci menijo, da je danes prišel čas, ko lahko izkoristijo svoje pozicije. Eden takih pojavov je po mojem mišljenju vprašanje nekaterih ljudi, ki so smatrali, da sta naša Akademija znanosti in umetnosti in naša univerza torišči, na kateri Partija ni sposobna prodreti, kjer se lahko izživljajo razni reakcionarni elementi in kjer lahko ti reakcionarni elementi naprej vodijo svojo politiko.«

² Dr. Jakob Šolar (1896–1968), jezikoslovec. Od leta 1946 do 1952 je delal na Inštitutu za slovenski jezik na SAZU, nato je bil po montiranem političnem procesu zaprt do leta 1957.

Tako sem s septembrom 1945 prišel na svoje mesto in ga držal do upokojitve. Delal sem čisto vse, bil sem, kot se reče, 'Mädchen für alles'. Oče je rekel, naj poskusim, če bo šlo. Prevzel sem tudi Biblioteko, ki je bila tedaj nameščena v sobi sedanje direktorjeve tajnice, v sedanji direktorjevi sobi pa je bilo skladišče publikacij. Fond Biblioteke je tedaj predstavljala samo Robidova zapuščina, 5323 zvezkov, pa v sejni sobi je bila polica, kjer so bile še knjige od zamene, ki so se nabrale v vseh teh letih.

Zamenjava je tekla s hrvaško, tedanjo JAZU, pa s srbsko, z dunajsko akademijo, z bavarsko, s češko, med vojno se je zamena razširila na Italijo, par sto knjig, z Robidovo knjižnico skupaj ni bilo dosti več kot šest tisoč zvezkov. Je pa bila Robidova knjižnica že katalogizirana. In sicer na čudnem starem formatu listkov, izpisanih na roko, katalogiziral jo je Zvonko Bizjak, ki je bil asistent v slavističnem seminarju. Zaradi teh listkov smo morali vedno naročiti poseben format predalov.

Vse, kar je prišlo z zameno, pa ni bilo katalogizirano.

Ob tem sem delal še vse sorte stvari: ekonomat, kurirska, računovodska opravila, res 'Mädchen für alles'. Čez dobro leto, novembra 1946, sem bil poklican k vojakom, kjer sem bil do januarja 1948. Bil sem vpoklican za dve leti, medtem pa je izšel zakon, da vsi s fakultetno izobrazbo služijo samo 12 mesecev, jaz pa sem odslužil že skoraj 14 mesecev. Ko sem januarja 1948 prišel nazaj, sem februarja spet nastopil službo na Akademiji. Tedaj je bil zakon, da mora po služenju vojaškega roka delovno mesto čakati.

Nabralo se je nekaj zamene, saj sem leta 1946, ko sem še bil v službi, že navezal nekaj zamenskih stikov, pa tudi akademije, s katerimi smo imeli stike pred vojno, so pošiljale svoje izvode, tako da se je nabralo vsaj tisoč novih enot. Tedaj se je Akademija že razširila. Na novo sta bila zaposlena že dr. Matej Šmalc³ in Vida Baeblerjeva. Politične razmere so se tedaj malo uglasile, tako da me je bilo prosvetno ministrstvo pripravljeno nastaviti na glasbeni šoli kot glasbenika. Res sem istočasno začel učiti na srednji glasbeni šoli. Leta 1948 sem dobil dekret kot honorarni profesor. Mlad sem bil, energije poln, čas sem imel. Po dvanajst ur na teden sem učil vse do leta 1965, nakar je bilo le preveč. Tedaj sem opustil učiteljevanje. Navedel sem, da je prenaporno in da bomo začeli zidati Biblioteko na dvorišču, kot je bilo predvideno, in s tem bi imel toliko več dela. Ena glavnih spodbud za opustitev učiteljevanja so bili slabi študentje na glasbeni akademiji. Biblioteki se nisem mogel odpovedati, ker mi je pač dajala kruh. Moj glavni

³ Dr. Matej Šmalc (1888–1960), romanist in prevajalec. V letih 1946 do 1960 je bil upravnik Znanstvene pisarne SAZU.

poklic pa je komponiranje, temu se tudi nisem hotel odpovedati, ker mi je v veselje. Tistemu poklicu se moram odpovedati, kjer sem najlažje nadomestljiv, sem se odločal. V šoli me lahko vsak nadomesti, kdor ima diplomo. V Biblioteki me nihče ne more nadomestiti, v orglanju prav tako ne. Ostal sem tako samo še pri treh poklicih: Biblioteka, komponiranje, orglanje. V Biblioteki sem delal do penziona, ko sta mi ostala samo še dva poklica.

Biblioteka je začela rasti. Založniška dejavnost Akademije se je precej povečala, povečala se je možnost za zamenjavo. In to je bil eden mojih srečnih trenutkov, da sem Biblioteko na zamenjavo postavil.

Leta 1948 smo se že selili v prvo nadstropje v veliko sobo. Danes je drugačna situacija. Večja soba, kjer je sedaj predsednikova tajnica, je merila je 96 m². Tu smo bili: dr. Leo Baebler in Vida, Nada Jesse in jaz. In moj oče kot glavni tajnik. Kjer je sedaj predsednik, je bila manjša soba, merila je 40 m², tu je bil predsednik Kidrič. Naša soba je imela na Gosposko ulico tri okna, druga pa samo enega. Dr. Šmalc je bil v sedanji sejni sobi. Če so imeli obisk, so gostje, predsednik in glavni tajnik šli k Šmalcu.

Par dni za 'titovščino' leta 1948, kot smo temu dogodku rekli, je moj oče dobil trombozo. Takrat sem napravil korak, ki se v pozitivnem smislu še danes pozna Biblioteki SAZU. Do takrat, novembra 1948, sem že kot bibliotekar delal v glavnem bibliotekarske posle, ob drugem pa sem tipkal tudi za pravopis. Z Nado Jessetovo sva tipkala za prvo izdajo leta 1950, nato je prišel še Žurga kot kurir.

Moj šef je bil dr. Šmalc kot upravnik znanstvene pisarne. Znanstvena pisarna je imela protokolno številko 03, ekonomat je imel 04, 01 je bila upravna pisarna, 02 računovodstvo. Še leta 1948 sem izposloval, da je dobila Biblioteka protokolno številko 05 kot enota. Tedaj je Biblioteka z zameno imela že vsaj tisoč dopisov na leto, znanstvena pisarna pa manj, podpisnik je bil glavni tajnik Ramovš. Po 'titovščini', ko smo se preselili, in po očetovi trombozi, sem začel sam podpisovati dopise, ne da bi koga vprašal. To je bil prekršek, nihče me ni pooblastil, da smem podpisovati za Biblioteko. Če je preje to delal glavni tajnik, bi sedaj moral vsaj dr. Šmalc, upravnik znanstvene pisarne, pod katero je Biblioteka spadala. Šel sem mimo vsega tega, saj tedaj še nisem bil upravnik Biblioteke. To je eden najvažnejših trenutkov v zgodovini naše Biblioteke. Zaradi te velike predrznosti bi me lahko spravili ob službo. S tem sem vzel vse v svoje roke, tudi sam sem za vse odgovarjal, ampak sem vedel, za kaj odgovarjam. Nisem bil več odvisen od nikogar. Oče se je pozdravil, a je pozabil, da je sploh kdaj za Biblioteko podpisoval, Šmalc tako nikdar ni podpisoval, sedaj sem pa to delal jaz.

Na Akademiji so me poznali predvsem kot sina Frana Ramovša, kot Primožka. Biblioteka sem bil jaz sam, edini uslužbenec, sicer že kot bibliotekar. Kot prva pomoč je v Biblioteko prišel dr. Vladimir Kukman.⁴ Kot Primožka me ni nihče resno jemal, zato je bila dobrodošla Kukmanova ideja, ko je videl, kako se Biblioteka širi. Rekel je:

»To nima smisla, da smo mi pod znanstveno pisarno, ki samo vegetira.«

Res ni imela druge funkcije kot organizacijo predavanj, enkrat na mesec, par predavanj na leto, pa rezimeje knjig, pa tisk publikacij. Kukman me je sam napeljal, da bi pravilnik pisarne spremenili, tisti 5. člen, da Biblioteka spada pod znanstveno pisarno. Predlagal je, da se ustanovi nov člen. Glavni tajnik Kos⁵ je rekel:

»To ne bo nov člen, pač pa kot 5a.«⁶

Saj je vseeno, samo da člen potrdi, da je Biblioteka direktno pod predsedstvom. Pripravili smo ta novi poslovnik, v Letopisu je objavljen.

Na skupščini je bilo, ali bo to sprejela ali ne. Mi smo bili kot Biblioteka takrat v prvem nadstropju, kjer je zdaj predsednik, v dvorani so zasedali pa akademiki. Pri vratih smo poslušali, ali bodo to sprejeli, februarja 1952 je bilo, moj oče je bil takrat še predsednik. Kos kot glavni tajnik je lepo bral novi člen in nihče ni sploh nič rekel, kar lepo naprej so šli. Bravo, objeli smo se, pa smo samostojni! In tako smo se odcepili.

Vida je ostala še zmeraj pod glavno pisarno kot tajnica, ampak je za nas delala devet desetih svojega časa.

Biblioteka je tako postala samostojna enota, kot upravna pisarna in znanstvena pisarna. Ampak potem je Kukman še nasvetoval: »Zdaj moraš dobiti še dekret, da si upravnik.« Biblioteko vodi upravnik. Menil sem, da je to logično samo po sebi, ampak nikjer ni bilo napisano in Kukman kot upravni jurist je dobro vedel, da je to potrebno urediti. Kaj pa čez leto, če se situacija spremeni? Doma pri kosilu sem torej sprožil problem, oče je bil takrat že precej bolan, bilo je par mesecev pred njegovo smrtjo, je pa še za sina poskrbel in imenoval me je kot upravnika. V dekretu sem imel zapisano, od leta 1952 naprej sem upravnik Biblioteke in nihče več mi nič ne more. To je bilo še eno Kukmanovo dobro delo. Še zmeraj sem mu za to hvaležen, on pa je s tem izkazal svojo hvaležnost, da je tu službo dobil. Od

⁴ Dr. Vladimir Kukman (1902–1980), upravni jurist. Na SAZU je bil zaposlen predvsem v Pravni sekciji Terminološke komisije Inštituta za slovenski jezik.

⁵ Akademik prof. dr. Milko Kos (1892–1972), zgodovinar, je bil glavni tajnik SAZU v letih 1950 do 1972.

⁶ Člen 5a Pravilnika o ureditvi upravne in znanstvene pisarne in Biblioteke SAZU, Letopis SAZU, 4, 1950–1951 (1952), str. 31: 'Ustanovo biblioteke vodi upravnik biblioteke.'

takrat naprej sem se uradno podpisoval kot upravnik, saj je le drug Ramovš podpisoval, nihče se ni več spotaknil, jaz sem pa imel popolno komando nad vso Biblioteko.

Stari Kidrič je kmalu umrl in potem je moj oče postal predsednik, dr. Kos pa glavni tajnik. Dr. Kos je bil lušten človek, ampak če bi šel k njemu s kakšnim problemom, bi ponavadi rekel:

»Jaz sem tudi bil v Hoffbibliothek na Dunaju, pa vem, kako se v biblioteki dela.«

Seveda je bil, ampak kot znanstvenik, le svoje delo je delal. Jaz sem skrbel za vsa dela v Biblioteki. To je bila moja širokopoteznost. Denarja za kupovanje nismo imeli, peljali pa smo zameno.

Z razvojem zamene je rasla tudi Biblioteka. Zamena je stekla. Prišli so tudi negativni odgovori, ampak večinoma, vsaj 80 %, je bilo pozitivnih odgovorov.

Vsak dan so prihajali novi in novi paketi, mi bi potrebovali že tudi nove uslužbenke, nekaj sem jih le dobil. Zamena je rasla, vse je bilo treba obdelati. Čakala je vsa zamenska zaloga, ki se je nabrala izpred vojne in tista prva leta, in ko sem bil pri vojaki, ostala je neobdelana, kajti sprotne dela je bilo toliko, da smo komaj tega zmogli.

Dr. Kos si je zameno predstavljal, da daš pet dinarjev, pa dobiš knjigo za pet dinarjev. Če pa daš štiri dinarje, pa ne moreš knjige za pet dinarjev dobiti. Meni pa je šlo tu čisto samo za reprociteto, se pravi, jaz tebi, ti meni. Jaz ti dam čokolado, ti pa meni daš avto. Ali obrnjeno. Tu gre enkrat v naš plus in drugič v naš minus. Ni važno, gre za summa summarum. In videli so, sedaj govorim pro domo sua, v svojo korist, in lahko to rečem, da sem imel prav. Če zamene ne bi bilo, Biblioteke danes ne bi bilo. Imeli bi le sto tisoč knjig. Tu sem bil res širok. Moj princip je bil: daj – dam. Vseeno koliko, ni važno. Kam bi s toliko našimi publikacijami v skladiščih! Prodaš petdeset izvodov, ostalo bi pa obležalo. Pošlji jih po vsem svetu. In s tem, ko jih razpošlješ, bo na toliko in toliko krajih navzoča slovenska znanstvena misel. Torej pošiljaj že samo za našo reklamo ali propagando, tudi če bi bilo zastonj! Saj je v našem interesu, da slovensko znanstveno misel ali izsledke razširimo po vsem svetu. Če pa kaj za to v zameno dobimo, hvala bogu. Na to stališče sem se zmeraj postavljal. Mi damo zastonj vsakomur, ker to je propaganda slovenske znanstvene misli, da ne bodo mislili, da smo nekje v 'eni Culukafriji', polpismeni. Naj vidijo, kaj naši znanstveniki rodijo. Po moje je to naša dolžnost, moralna dolžnost. Danes na 1500 ustanovah po svetu vedo, kdo smo. Če tega ne bi bilo, za nas nihče ne bi vedel. Moje stališče je bilo: ne smemo

biti trgovci, ampak propagatorji Slovenije in slovenske znanosti. To nam gotovo ni v sramoto.

Tako so v knjižnem fondu Biblioteke v 80 odstotkih unikati. Kdaj bo to prav prišlo, bo pokazala bodočnost. Ampak tudi če ne, imamo jih. Čez 50 let bo nekdo do stropa skakal od veselja, ker knjige nikjer več ne bo, mi pa jo bomo imeli.

Naj navedem samo primer: Tausig,⁷ takrat je bil še pri Cankarjevi založbi, je okoli leta 1960 z največjo mujo zbral komplet akademjskih publikacij. Po dva izvoda. Ne vem, kako mu je sploh uspelo. Komur jih je ponudil, so mu rekli, saj že imamo te publikacije Akademije, iščemo le posamezne, ne pa kompleta. Uspelo mu je prodati samo en komplet na novoustanovljeno ameriško univerzo, ki še ni imela teh publikacij.

Pa drugi primer. Dela IV/4. Jovan Hadži: Študije o folikulinidah, 1951. Veleodkritje. Izšlo je 2000 izvodov, pa še v nemščini. Takrat je bil naš tiskovni referent Silvester Škerl, ki si je pomagal pri distribuciji z mrežo Akademске založbe. Hadži je pričakoval, da bo to zanimivo kot znanstveno odkritje, da bo to svetovni bestseller. Škerl je to res ponujal raznim svojim knjigarnam. Pet izvodov je prodal od 2000 izvodov. Dobival je odgovore, da knjigo vračajo, ker so jo dobili že od Akademije.

Zaradi pripomb, kdo pa to bere, so želeli zmanjšati zameno, meni se je pa zdelo škoda zameno prekinjati.

Bil sem sin svojega očeta. In vsi gospodje so me poznali od rojstva. Upravnik Primožek, to sem bil zanje. Tikali so me. Ko pa ni bilo več generacije mojega očeta, je bilo drugače. Vendar so vsi mislili, da imam kot sin svojega očeta tu sinekuro, da sploh nič ne delam, da lahko v službi komponiram. Danes lahko zagotovim, da sem med službo v vseh svojih štiridesetih letih zase in za glasbo porabil samo dve ali tri ure. Enkrat, ko smo selili, in ko se je bližal neki natečaj, to je vse. Pri Kosu sem bil še Primožek, pri novem predsedniku Josipu Vidmarju pa ne več. Počasi sem začel pridobivati na ugledu in tudi Biblioteka se je širila in le začela dobivati svoje dodatne uslužbenke, čeprav veliko premalo. Primerjali so nas z ljudsko knjižnico, kjer knjigo, če dve leti ni izposojena, vržejo stran. Pri nas pa so bile knjige iz raznih afriških, indijskih akademij. Kje je rečeno, da tega čez deset ali čez dvajset let ne bo kdo potreboval! In sem omenil srečo akademika Karla Oštirja, ki je našel pri nas neko gruzinsko knjigo, ki jo je iskal že sto let, da

⁷ Štefan Tausig (1909–1979), antikvar, vodja Trubarjevega antikvariata.

tako rečem. Pri nas jo je dobil in je skoraj strop podrl od veselja, da jo je dobil. No, sem rekel, se spleša ali ne. Pa kaj, en Oštir, pa ena knjiga, so mi očitali. Biblioteka SAZU ima drugačen značaj, to je arhiv. 'Pa dajte knjige, ki jih ne berejo, izločiti.' Jaz si nisem upal niti ene knjige iz moje Biblioteke izločiti, ker nisem vedel, da je ne bo čez dvajset let kdo potreboval, ali pa bo čez 20 let taka rariteta, da je nikjer ne bo mogoče dobiti. Tako je naša Biblioteka postajala arhivna biblioteka tuje znanstvene literature vseh strok z vsega sveta. Za tak ugled Biblioteke sem se boril.

Vseskozi se nam je poznalo, da smo se pravzaprav po vojni razvili iz nič. Mislili so si, en 'cimer' imajo, tistih pet bukev, pa je knjižnica. Kar je bilo zadaj, tega pa niso videli. Če bi imeli knjižnico kot samostojno stavbo, bi pa vsi klobuk dol dali. Bili smo le knjižnica Akademije. Nihče nas ni resno jemal, niti mene, niti Biblioteke. Gre za splošni problem odnosa do knjižničarjev. Tega dela ljudje ne jemljejo resno, knjige prelagaš, knjige pa časopise bereš in uživaš.

Osebe je bilo najbolj pozitivna stvar v naši Biblioteki. In tukaj sem ga jaz, če zdaj 40 let nazaj gledam, tudi kdaj polomil. Takrat, tista prva leta, je bila dana možnost, da bi dobil uslužbenca, takrat je bil 'trend', vsi v službe. Če bi takrat rekel, dajte mi deset uslužbencev, bi jih dobil in denar. Sem pa zmeraj tehtal, kakšni naj bi bili uslužbenci, da bi ustrezali tudi našim notranjim prijateljskim in osebnim razmeram, ne samo delovnim. Mi smo se kot osebe izredno dobro 'zastopili'. Vedno sem gledal, da je bil raje kakšen manj, da smo se le razumeli. Imeli smo zaostanke, ko je bilo treba katalogizirati vso tisto zalogo iz zamene med vojno, pa 7. zvezek Slovenskega biografskega leksikona je takrat izšel. Dva ali tri mesece smo ga distribuivali. Seveda je spet vse zastalo. Medtem pa so prišle že nove zamene. Zmeraj sem naivno mislil, ko bo treba, bomo nova mesta že dobili. Ko pa so se razmere spremenile, mi pa nismo imeli mest sistemiziranih, ni bilo več mogoče dobiti ljudi, ker je že nastopila finančna restrikcija.

Olga Maleševa res ni prihajala ob sedmih v službo, ampak je bila ob enajstih zvečer še vedno tu. Tistega dela ni nihče opazil, vsak je pa videl, da pride ob pol devetih v službo. Jaz sem garal, da mi je 'jezik do kolen visel', pa vse večere sem nazaj hodil, da je delo teklo naprej, da ni bilo občutnejših zaostankov. In ko sem prosil za novo delovno mesto, mi je glavni tajnik Kos rekel:

»Najprej poskrbite, da bodo vaši uslužbenci hodili točno v službo, pa ne bo treba prositi za nova delovna mesta.«

Odvrnil sem:

»Gospod profesor, če bom zahteval, da moji uslužbenci hodijo ob sedmih v službo, prosim pa še za tri dodatna mesta, ker bom potem od vsakogar lahko

zahteval samo njegovo delovno normo, ne pa dodatnih norm. Gospa Maleševa pride res ob pol devetih v službo, dela pa do enajstih zvečer in naredi za poldruga človeka.«

Vztrajal sem, kolikor se je dalo, da ne gre samo za delovne ure. Ravno takrat smo si šli ogledat Triglavsko tiskarno, ki jo je tedaj dobila Akademija. Ob sedmih so bile uradne ure, nam pa so rekli, naj pridemo ob pol osmih. In smo prišli ob pol osmih. Nihče ni delal, vsi so bili pri časopisu in kavi. In tako je šlo do osmih. Če pridem ob osmih v službo, začnem ob osmih delati. Ni važna samo prisotnost.

Nas pa seveda ni nihče videl, da za nas tista ura ob treh ne velja, da smo vsaj do štirih notri. Nekoč mi je glavni tajnik Kos rekel:

»Včeraj zvečer sem šel po Gosposki ulici, pa sem videl luč v Biblioteki.«

»Ja, seveda, saj to je normalno, da je ob devetih zvečer še luč v Biblioteki.«

»Ja, kako?«

»Delo imamo,« sem rekel, »dajte nam pet novih uslužbencev, pa ne bo ob devetih zvečer več luči.«

Tako so opazili, da res delamo, četudi se včasih dopoldne malo poveselimo, saj je nujno potrebno, da sploh zdržimo tak tempo dela. Pa tudi moji drugi kolegi, zlasti glasbeniki, so govorili, da se imamo lepo ob kavici in ob kozarčkih in se lepo zabavamo. Po svoje sem bil tudi neumen. Prišel je kak obisk, pa smo mu ponudili kavico. Dvajset minut, pol urice, bil sem nervozen, kupi knjig so rasli, njemu je pa godilo, ker je 'kofetek' zastoj dobil. Nato je še drugim pravil, da samo kavo pijemo.

Leta 1967 sem dobil srčne napade, tik pred infarktom, so rekli. Takrat so me hribi rešili. Kot so zdravniki povedali, 56 let sem bil takrat star, so to nevarna leta za takšne napade, rešilo pa me je, ker sem bil od hribov tako stremen, pa tudi 'konstitucije' sem bil verjetno močne. Pa so se čudili, kako me je infarkt pri takem delu, ki ga imam. Pridite pogledat, sem rekel, pa dan ali dva tukaj stojte, pa boste videli, kakšno sinekuro imam.

Najhuje je bilo, ker smo se dobro razumeli. Tista moja takratna skupina, se pravi poleg mene še Vida, Darka, Olga, Kukman, Anika, nato Angelca in Slavica Pippova smo držali skupaj kot eden. In to je vse druge grozno jezilo. Ampak mi smo prav zato, ker smo tako skupaj držali, lahko zvozili ta naš voz, četudi nas je bilo osem namesto dvanajstih.

Zelo hud udarec nas je doletel, ko smo načrtovali stavbo⁸ na dvorišču. No, ja,

⁸ Nova stavba. Z deli za novo stavbo Biblioteke ob Gosposki ulici kot podaljškom sedanje akademijske palače vse do stavbe inštitutov so začeli jeseni 1964, leta 1969 pa je bilo konec upanj.

sem rekel, počakajmo, ko bomo to stavbo dobili, bodo pa vsi pomisleki zoper Biblioteko odpadli. Po načrtu so bile za nas predvidene samo štiri sobe, ostalo je bilo za inštitute. Ogromni bi bili le 'magacini'. V drugem nadstropju bi imel eno sobo, eno pa tajnica, v prvem nadstropju bi imeli tri sobe, v vsaki eden ali dva uslužbenca. Za sedanje osebje ne bi bilo prostora. Res je od tega zdaj že več kot trideset let. Načrt je bil narejen leta 1965 in takrat si nihče ni mislil, da se bo tudi osebje tako povečalo. Skrbelo nas je samo za knjižni fond. Skladišč bi imeli dovolj, delovnih prostorov pa ne. Danes imamo tu normalne delovne pogoje. Takrat bi imel vsak samo pisalno mizo. Zdaj so pa skladišča v vsaki sobi.

Skopski potres nam je večino načrtov podrl. Začetek investicije je bil določen za leto 1963, takrat so namenili sredstva s kulturnega ministrstva za našo Biblioteko in za Dramo. In ko so že skopali gradbeno jamo ob Gosposki, so nas arheologi zadržali, ker so prišli do najdb. Oba kredita so dali Drami in obljubili, da bomo mi naslednje leto deležni takega dvojnega zaloga sredstev. Drama je bila postavljena, tudi z našim kreditom. Po potresu v Skopju pa je prišla prepoved: nobene nove gradnje, vse gre v Skopje za obnovo mesta. Dovoljeno je bilo samo dokončati začete gradnje. Pri nas je bila samo jama, kar pa ni začeta gradnja. Tako smo opleli. Skopski potres nam je torej požrl našo novo stavbo. Potem so čez dve leti dvorišče nazaj zasuli in še danes na tem mestu ni ničesar.

Morda je pa boljše, da smo tu. Stara stavba le daje drugačno občutenje.

Pri Biblioteki imamo tudi knjigovoznico vse od petdesetih let. Knjigovoznica je bila najprej v baraki, kjer je sedaj skladišče na Novem trgu 4a. Knjigovez Gabrijel (Jelček) Skerl je tu honorarno delal, v NUK-u je bil pa stalno zaposlen. V vezavo smo pošiljali tudi v zunanje knjigovoznice. Z Jelčkom sva se že prej poznala. Naj tu poudarim, da se je izkazal vsakdo, ki sem ga pripeljal v to hišo, moralno in strokovno.

Glavni tajnik Kos je bil Biblioteki sicer naklonjen, vendar je imel še vedno v spominu Hoffbibliothek na Dunaju. Seveda, pod cesarjem Francem Jožefom se je delalo tako, danes pod Titom v Jugoslaviji se pa drugače dela, je pač 40 let kasneje. Biblioteka se mu je zdela kot sinekura, jaz sem bil zanj še Primožek, ki naj bo tiho, piše in komponira, tu bo pa plačo dobival. In tega se dve desetletji nisem znebil. Biblioteka je bila takrat pri predsedniku na Novem trgu 3, v nekem, za Biblioteko SAZU, ki smo jo tako povzdigovali, neuglednem prostoru, ker je vsak mislil, da je Biblioteka le polica tam v kotu, in s skladišči na vseh koncih in krajih, da prehodiš dnevno vem koliko kilometrov, da zbereš knjige, ki jih potrebuješ. Ti kilometri ti jemljejo čas in so naporni. Če bi imeli svojo stavbo,

kot je bila predvidena ob Gosposki, potlej bi samostojno zaživel. Kako so na našo Biblioteko gledali, recimo, s soslednjega NUK-a, ko sem tu bil edini uslužbenec, pa dva pomočnika, saj to vse skupaj ni nič. Zraven pa besedičiš, kaj vse smo naredili. Najbrž so mislili, da si izmišljujem vse tiste 'cifre'. Dopovedoval sem si, da mora stara generacija pomreti, mi pa moramo dobiti novo zgradbo, šele potlej bomo morda deležni nekaj ugleda. Govoril sem, da smo 3. največja biblioteka v Sloveniji, pa so se mi vsi smejali. Nihče ni verjel. Če primerjam ugled, ki ga ima Biblioteka danes, je ta ne 1 : 100, ampak 1 : 1000 v primerjavi s takratnim.

Tu so bila res potrebna desetletja. Pa še polena so mi metali pod noge. Nihče ni resno jemal mojih prošenj in moledovanj. Ko so me bili siti, so rekli, da mi ne morejo ustreči. Kaj pa naj bi storil? Zamenal sem vzpostavil, akademijskih publikacij je bilo veliko, vse polno novih knjig se je grmadilo in nas zasipalo, mi pa smo garali. Nihče ni videl, v kakšnih groznicah razmerah delamo, finančno smo bili na dnu. V NUK-u so imeli boljše plače, pa dnevno normo 28 knjig UDK in to večinoma jugoslaviko, jaz sem imel pa finske, madžarske, običajno s povzetkom, bile so pa tudi take, da sem le s pomočjo slovarja ujel tematiko. Da ne govorim o množici ruskih, angleških, nemških, ampak to so mi bili le znani jeziki. Obdelal sem tudi po 50 knjig na dan ob vsem upravnihskih opravilih, torej dvojno mero, govorili pa so, kako samo popivamo, ko so videli razna naša godovanja.

Polena so metali tudi z Akademije same, ker akademiki niso razumeli, ali pa so bili že tudi toliko v letih, da niso mogli razumeti. Polena pa so metali tudi zunanji forumi, ko je Biblioteka rasla in se skušala uveljaviti in je bila morda komu trn v peti.

In tako je prvo priznanje prišlo od zunaj.

Večkrat smo se primerjali z beograjsko in zagrebško akademijo, ker sta bili to edini nam primerljivi biblioteki v Jugoslaviji. Ne moremo se primerjati z NUK-om, ne z mariborsko Univerzitetno knjižnico, tudi s Slovansko knjižnico ne. Primerjal sem podatke v letopisih. Takrat smo imeli že skoraj 900 zamen, beograjska jih je imela 450, torej še enkrat manj, imeli pa so uslužbenca samo za administracijo zamene in drugega, ki je knjige zavijal, pa tretjega, ki je knjige na pošto nosil. Pri nas smo vse opravili ob drugem delu, ta je to naredil, drugi drugo, jaz sem dispozicije napisal, tretji jih je pretipkal. Beograjska SANU je imela 35 ljudi, mi pa le 12 in še to dva honorarca, pa še enkrat več dela. JAZU je imela pa samo 120 zamene, pa tudi 12 ljudi. Je bilo onih preveč ali nas premalo? Če smo rekli, da je njih več, so rekli, kar pojdite k njim v službo, pa boste manj delali. Norca so se delali iz nas.

Iz Zagreba nas je obiskal akademik Rojnić,⁹ upravnik zagrebške biblioteke, kajti tam je upravnik biblioteke moral biti akademik, samo formalno je imel to funkcijo. Morda je enkrat na teden prišel v službo, to je bila častna funkcija. Imel je namestnika, Bobutovac se je pisal, in bil je bibliotekar, kot jaz tu v Ljubljani. Za vse je moral upravnika vprašati in vem, da kadarkoli smo prišli na obisk, so na njegovi mizi knjige še ravno tako ležale kot prejšnji mesec. In ko je Rojnić prišel k nam na obisk, poznala sva se s sestankov v Bibliografskem inštitutu, je rekel:

»Tako zdajle vas vse vzamem v svojo biblioteko za dvojno plačo, ki jo zdaj imate tukaj, če boste tako delali, kot tukaj delate.«

Bil je strokovnjak. To je bilo prvo priznanje, drugo pa z Bibliografskega inštituta, ko je prišel na obisk Blagojević, ki je bil njegov direktor. Rekel je:

»Pa kako vi delate, da lahko vse to uredite. To je nemogoče.«

Mislil je, kako bo vse površno narejeno. Abecedni katalog pa je bil po vseh pravilih, z impresumom, s številom strani. Pričakovali so preprosto: avtor, naslov, pa konec. Pohvalili so nas ljudje, ki se jim je vse klanjalo, in ti so prvi spoznali, da mi le nismo navadna ljudska knjižnica.

In potem so stari gospodje odšli pod rušo, nekaj se jih je upokojilo, nekoliko mlajša generacija je prišla na površje. Ti so bili vsaj kolegi in so imeli sami dovolj dela, pa se niso mogli bistveno vtikati v naše. Videvali smo se na domačih kongresih. Zmeraj je bilo treba ošvrkniti Biblioteko SAZU. Morda tudi zato, ker so videli, kako lepo se imamo.

Upravnika biblioteke v Beogradu sem povprašal, kakšna je njihova delovna norma. In ko je odgovoril, nisem vedel, ali je to na uro ali na dan. Tajnica – štiri dopise. Na dan, ne na uro. V Beogradu je ena imela samo zameno, samo 450 naslovov. Mi pa 1500 in vse je imel na skrbi Janežič, poleg ostalega dela. Ko poveš primerjavo, pravijo, da si to 'le tam doli lahko privoščijo'. Tako je šlo od leta 1945 vse do moje upokojitve.

Bili smo pod različnimi političnimi pritiski. Akademija ni bila nikoli priljubljena pri politikih. Zmerom je bila trn v peti, od začetka do sedanjega zakona. Do tega zakona je bila Akademija vedno neke vrste pastorka. Rekli so celo, da ni najvišja znanstvena in umetniška ustanova, v prejšnjem zakonu so črtali 'najvišja', da je samo ena izmed. Zdaj je v zakonu: SAZU je najvišja slovenska znanstvena in umetnostna ustanova in avtonomna ustanova.

Raziskovalna skupnost, pod katero smo prišli, nam je dajala denar, deloma pa

⁹ Dr. Matko Rojnić (1908–1981) je bil direktor Knjižnice Jugoslavenske akademije.

proračun. Ko sem dobil pošto z Raziskovalne skupnosti, me je kar zona oblila. Vedno je bilo kaj takega, kar ni bilo v zvezi z našo Biblioteko. Niso nas mogli stlačiti v noben predalček, nismo bili ne ljudska, ne študijska, ne univerzitetna. Bili smo pač edina te vrste v Sloveniji. Najbližji taki sta zagrebška ali pa avstrijska na Dunaju. Oddajati smo morali vsakršna nemogoča poročila. Vse je bilo po normativih, po JUS-u, a za našo Biblioteko niso imeli pravega predalčka. Zato je prihajalo do stalnih nerazumevanj. Poslali so obrazec, ki ga je bilo treba izpolniti, mi pa nismo sodili nikamor. Vsako leto so nam poslali kontrolo. Zgodilo se je, da sploh nisem vedel, zakaj je človek prišel, sem mislil, da me je kar tako obiskal. Vedno so drugega poslali. Zdaj si pa predstavljaj, da nekdo pride ob pol treh proč, ob treh pa zapiramo. O Biblioteki nima pojma. Dam mu letna poročila, par stvari povem, on ob treh lepo gre in napiše oceno o našem letnem delu, od katerega je odvisen naš dohodek. Sledila je ocena, da nas je preveč. Seveda, ravnal se je po normativih – toliko izposoje je, recimo, na toliko zvezkov izposoje pride en delavec. Pri nas je sorazmerno majhna izposoja, če nas primerjaš z ljudsko knjižnico. Ljudska knjižnica pa nima zamene, nima lastnih publikacij, lastnih publikacij ne prodaja. Pri 1500 izvodih zamene imate kartoteko, kaj ven pošiljate in kaj dobite, pa urgence, ker se ne pošilja, slediti moramo poslanemu, pa vse je treba pripraviti, zaviti, pa etiketirati, evidentirati, potrdila poslati, pakirati, na pošto oddati. Tega druge knjižnice nimajo. Vzeli pa so samo kriterij: kolikor izposoje, toliko ljudi. Ugotovil sem, da bi morali imeti 23 stalnih strokovnih uslužbencev, za zameno bi gotovo rabili tri ljudi. Za primerjavo sem navedel slovaško akademijo, ki je imela še enkrat večjo akcesijo od naše in je imela 46 uslužbencev.

»Ja, slovaška akademija nas pa ne zanima.«

Ravno Raziskovalna skupnost je bila naš sovražnik številka 1. Od njenih sredstev smo bili odvisni. Priznam, nadzor mora biti, ampak naj tisti, ki kontrolira, pride za nekaj dni sem, ne k meni v fotelj sedet in ne pol ure pred odhodom domov, ampak da spozna življenje in delo. Po zadnji kontroli je bila ocena izredno slaba. Rekel sem, naj ga pokličejo na odgovornost, ker tako škodo dela Biblioteki SAZU s svojim poročilom. In pred Raziskovalno skupnostjo se niti zagovarjati nismo mogli. Poročilo so vzeli za dejstvo. 'Mi smo svojega človeka poslali, da vas prekontrolira. To je njegov elaborat o vašem delu.' Poročilo smo dobili že post festum, ko je bilo že vse sklenjeno na njihovih sejah, le v vednost, brez možnosti zagovora.

Lahko rečem, da so bili naši odnosi v Biblioteki vedno prijateljski in radi smo hodili v službo. Vida je rekla: »Jaz sem prvega slabe volje, ko plačo dobim, potem

sem pa cel mesec dobre volje, v drugih službah so pa samo prvega dobre volje, potem pa cel mesec slabe. Plače imamo res slabe, a plačujemo ta lepi lokal.«

Imela je prav. To je bil trn v peti nekaterim v hiši, ki se niso tako dobro razumeli. Pojma niso imeli o delovanju Biblioteke, vsi so samo videli, da zamujamo službo. Da pa smo popoldne ali zvečer v službi, tega niso videli, ker jih pač tedaj tam ni bilo. Predvsem pa smo bili prijatelji in smo drug drugega ščitili in nismo drug čez drugega govorili.

Ravno zaradi naših odličnih medsebojnih razmerij smo lahko takrat opravljali dolžnosti, ki smo jih imeli, do Biblioteke, do Akademije, do našega dela sploh. Zato sem vse žrtvoval, da se te razmere ohranijo, da naše prijateljstvo ostane. Seveda smo imeli 'fešte' ob godovanjih. Zbijali smo šale. Še Emilijan Cevc je bil zraven, v 50., 60. letih je zmeraj k nam na 'kofetek' hodil. Takrat smo bili še mladi, bolj impulzivni. Cevc je imel zmeraj cel kup 'luštnih' idej. Malo smo popili, pa kakšen hec je bil za darilo. Meni so nekoč dali kritiko iz nemškega časopisa o moji Simfonietti, krasno kritiko v nemščini, pa ni bilo v resnici nič izvajano. To je kolega dal v tiskarni natisniti. Nemški časopis je vzel, potem pa kot izstrižek naredil, da je bilo tudi na drugi strani potiskano, vse z vernim videzom, da je bila kritika o meni napisana.

Tako sem za god dobil pismo z bolj neizkušeno pisavo, kjer piše: 'Spoštovani gospod profesor, dovolite mi, da vam izrečem svojo ljubezen kot vaša oboževaljica. Tako rada igram vaše skladbe, vendar so moji prsti veliko preokorni, da bi mogla ...' in približno tako naprej. 'Vaša ljubeča vas Amalija.'

Takrat je bila med mojimi učenkami res Amalija, ki sem njo obsodil, da mi je pisala. Pismo je prišlo na Akademijo in ko sem ga prebral, sem ga z jezo odvrget. Uporabili so pač ime Amalija od amare, od koder ime izhaja. To je bil hec, jaz pa ves besen, kaj ta 'baba trapasta' meni piše. Vprašajo me, če jo poznam. »Seveda, moja učenka je.«

Oni pa v smeh.

»Da ji ne boš kaj rekel!«

Potem so pač morali povedati.

Vidi smo pa francoski parfum kupili. Ob luninem svitu je pisalo na etiketi, notri smo ji nalili mlečno kislino iz Kemičnega inštituta. To pa je najhujši smrad, kar jih je, najbolj smrdi na svetu. In smo ga dali kot parfum.

Tudi Slavico Pippovo smo si privoščili. Bila je vdova. Izmislili smo si za njen god, da so prišli odgovori na njen časopisni oglas, da išče ženina. Krasna ideja, ne! Pa je bila že 60 let stara. V časopisu, mislim da je bil Poročevalec, je bil njen oglas, da starejša gospa išče zakonskega sodruga, ponudbe pod geslom Na pomoč.

Za god je pa dobila vsaj 10 odgovorov, z raznimi pisavami. Nekaj sem jaz napisal, nekaj Cevc, Vidine sestre so tudi pisale, da je bila drugačna pisava. Spomnim se odgovora nekega gasilca iz Gameljna, ki je bil zaradi gesla Na pomoč prepričan, da bo on izbranec. Ona se je pa potem odločila za Dalmatinca z imenom Mate Kurbatović.

Slavica je slabo slišala. Tipkala je, ko pride stranka, v sobi ni bilo drugega, pa jo ogovarja s petih metrov, ona se pa sploh ne odzove. Ravno iz sobe pridem, pa rečem: »Kar meni povejte, gospa je gluha.«

»Primož, zakaj si rekel, da sem gluha?«

To je pa slišala na deset metrov. Pa nisem nič glasneje rekel.

Slavica Pippova je bila res gluha. Saj je imela aparat, ampak ga je izklopila, kadar je tipkala.

Biblioteka je moj otrok. Bila je ustanovljena pod Akademijo, oblika je pa čisto moja, sam sem jo oblikoval, pač po nasvetih, ki so mi jih takrat dali. Posebej zamenj mi je nasvetoval takrat moj oče, po svojih izkušnjah pri Znanstvenem društvu, ampak izpeljal sem pa vse jaz. Počasi se je rojevala, gledal sem jo skozi desetletja, kako je rasla in se razvijala. In od leta 1945 naprej je razen Robidove zapuščine in tistih par sto izvodov prve zamene ves fond šel skozi moje roke. Danes je to četrta knjižnica v Sloveniji.

Posebej pa sem vseskozi skušal ohranjati plemenito vzdušje v Biblioteki. Prijateljstvo med nami in navezanost na Biblioteko je najboljša spodbuda za nadaljnji uspeh. Dokler bo to trajalo, sem prepričan, da je Biblioteka na pravi poti. In v pravih smernicah in v pravem vzdušju. To je ta dediščina navezanosti in medsebojnega prijateljstva, ki še danes traja in smo jo s stare garniture prenesli tudi na mlajšo zasedbo, na obe Mariji, Stano, Anamarijo, obe Majdi, Tatjano, Marina je zdaj že šla, Ireno, Milana, Alenko, Pavlo, Toneta.

V zvezi s svojim skladateljevanjem se ne bojim nobene note napisati, tisto, ki jo napišem, pa zagovarjam. Tako se nisem bal podpisati nobenega akta o Biblioteki, sem pa za vsakega odgovarjal in sem vedel, kaj hočem doseči, kljub vsem pomislekom. »Udari ven, bodi tak,« nas je učil naš Osterc,¹⁰ skladatelj: »Bodite zmeraj 'freh'. Bodite udarni, ne bojte se ničesar.« Jaz se nisem nikdar bal, niti pri skladateljevanju niti v Biblioteki. In kot sem pri skladateljevanju nekaj dosegel, si upam reči, da sem tudi v Biblioteki nekaj dosegel in to je moj lepi otrok, ki ga cenim in sem ga vesel.

¹⁰ Slavko Osterc (1895–1941), skladatelj in pedagog, je predaval na Akademiji za glasbo.

In tako sem po 40 letih, 2 mesecih in 7 dneh odšel v pokoj 31. januarja 1987. Slovo je bilo lepo, a sem že težko čakal, da bom šel. Je bilo podobno kot pri soldatih, ko že komaj čakaš, da boš šel domov.

Kot je Akademija znanosti in umetnosti najvišja znanstvena ustanova, mora tudi Biblioteka te ustanove biti na najvišjem nivoju. In šele v zadnjih letih mojega upravljanja je Biblioteka dobila ugled. Obravnavajo jo kot normalno Biblioteko SAZU. Res si ne morem nič očitati, da ne bi v Biblioteki dobro delal.

Sedaj opazujem ljudi, ki pridejo v čitalnico. Govorijo, kot bi bili v cerkvi. Biblioteka ima svoj ugled.